

1 RIPPL-RÓNAI JÓZSEF (1861-1927)

TÁNYÉRAZ ANDRÁSSY EBÉDLŐ KÉSZLETÉBŐL, 1898

DEKORTERV: Rippl-Rónai József, 1898

Porcelánfajansz, magas tűzű színes mázakkal festett

Fazonszám: 2655

Átmérő: 24 cm

Jelzés: masszába nyomott Zsolnay Pécs márkajelzés, valamint Rippl-Rónai József dupla R- betűs kézzel festett máz alatti szignója

Kikiáltási ár: 4 000 000 Ft

Starting price: 16 000 EUR

PROVENIENCIA:

• egykor Zsolnay Margit gyűjteményében

Párdarabja REPRODUKÁLVA ÉS KIÁLLÍTVÁ:

• Zsolnay- Ungarische Jugendstil keramik,

Iparművészeti Múzeum, Budapest, 1986, 58. ábra, 81. oldal.

A kiállítást magyar múzeumok kölcsönarabjaiból rendezte a bécsi Österreichisches Museum für Angewandte Kunst 1986-ban.

Az említett párdarab a budapesti Iparművészeti Múzeum tulajdona, leltári száma: 58.300.1

Az árverésünkön szereplő Rippl-Rónai tányér igazi csemege a műgyűjtők számára, hiszen olyan ritka darabról van szó, amelyhez hasonló a rendszerváltás óta eddig csupán egyszer fordult elő aukción.

A mester 1895-ös, első hazai kiállításával nem aratott sikert az akadémizmuson nevelkedett közönség és a kritikusok körében. Ekkor ismerkedett össze Andrásy Tivadar gróffal, akitől portré-megrendelést kapott. Egyúttal felkérte őt a gróf budai palotája ebédlőjének megtervezésére is. A tervek elkészítése izgalmas művészi feladat volt a mester számára, egyben lehetőség is a Párizsból történő hazatelepülés előkészítésére. A kivitelezés lebonyolításával valószínűleg túl nagy terhet vállalt a hazai viszonyokat kevésbé ismerő művész.

Az a komplex belsőépítészeti tervezés, amelynek Magyarországi adaptálására a művész vállalkozott, a korabeli Párizsban már polgárjogot nyert, és a Nabis csoport tagjainak – akikkel Rippl-Rónai tartozott – művészi programjában is szerepelt. Rippl-Rónai – nem kis önbizalommal – különösebb iparművészeti képzettség, tervezési és kivitelezési tapasztalat és gyakorlat nélkül vállalta el a munkát.

Az étkészlet terveinek kidolgozása és kivitelezése céljából Rippl-Rónai József az 1897-es évtől hosszabb ideig Pécsen, a Zsolnaysaladnál tartózkodott. A gróf budai palotájába készült ebédlő-tervek a magyar szecessziós belsőépítészeti első nagyszabású kísérletének számítanak. Rippl-Rónai nemcsak a bútorok tervezését és kivitelezésének irányítását vállalta, hanem az enteriőr valamennyi elemét: függönyöket, paravánokat, kandallót, lámpákat, üvegfestményeket, dísz tárgyakat, üvegeket és természetesen az

Tányér, 1897/98

Iparművészeti Múzeum, Budapest

étkészletet. Az ebédlő és tárgyai lényegében teljesen megsemmisültek, néhány tervrajzon, korabeli fotón és az edénykészlet megmaradt darabjain kívül csak az Iparművészeti Múzeum gyűjteményében található *Vörösruhás nő* című méltán híres falikárpit őrzi az emléket. A körülbelül 100 darabból álló készlet kivitelezésére és leszállítására 1899-ben került sor. Hogy a mára megmaradt tányérok az Andrásynak leszállított készletből származnak, vagy a Zsolnay család tulajdonában és a gyári gyűjteményben őrzött és onnan szétszóródott tárgyak lehetnek, erre nyilvánvalóan az utóbbi a logikus magyarázat. Zsolnay Teréz visszaemlékezése szerint a művész a készleten kívül más, egyéb dísz tárgyakat is festett. Ebben az időben indította útjára a gyár a szecessziós virág alakú csészék és vázák sorozatát is. Csak néhány tárgy esetében bizonyítható Rippl-Rónai József szerzősége, mert a tárgyak többségét csak a Zsolnay védjegy jelzi, a tervezők feltüntetése nélkül. Stíluskritikai alapon világosan kimutatható a művész szellemisége és hatása több tárgyon illetve tárgyegyüttesen /pl. a tulipánsorozat/, anélkül, hogy konkrét szerzősége utaló bizonyítékkal rendelkeznének.

Rippl-Rónai a gyárban már meglévő edényformákat használta fel terveikhez. „Az iparművészetnek éltem: terveztem szönyegeket, tányérrakat (sic!), bútorokat – elvállaltam az Andrásy-féle ebédlő megcsinálását, ami, mint jó anyagból készült dolog, ma is ritkítja párfját.” – írja a művész visszaemlékezésében. Az étkészletek élénk színvilága, nagy virágos dekorja alapvetően eltért az addigi megszokott díszítésmódtól. Rippl-Rónai jellemzően világos alapra festette stilizált, kontúrvonalas virágmintáit. Sorozata nagy hasonlóságot mutat barátja, Eduard Vuillard porcelántányérjaival. Tányérunk stilizált festésmódja a Pont-Avenből induló iskolához köthető.

Rippl-Rónai így ír Emlékezésében: „Ebben az időben jártak és dolgoztak Pont-Avenben Gauguin és a furcsa hollandus festő, kinek neve azonban csak 1900 után került forgalomba: Van Gogh. Gauguin-nal egyszer később találkoztam s az 1895-ben, Tahiti után bemutatott műveit láttam is, Van Gogh-tól azonban csak a Budapestben nem rég kiállított néhány dolgot ismertem. Azért említem őket itt, mert körülbelül velük vagyok egy idős, velők egy időben másutt, más utakon és módokon kezdtem és folytattam művészi tanulmányaimat annál a mesternél, aki tanítványaiban legegényebben fejleszti a művészetet: a természetnél. Ebben gyökerezik-e vajon, hogy nyomtatásban végre is egy lapra kerültünk, hogy Meier-Graefe nagy könyvében a pont-aveni iskolához soroz be engem is?”

A művész és a gyár együttműködésének, illetve az Andrásy készlet történetének izgalmas utózóngéje, hogy a Zsolnay-gyár gyárta-

ni kezdett egyes Rippl-Rónai mintákat 1913-ban. Máig nem tudjuk, hogy kinek a megrendelésére, milyen megfontolások alapján, milyen célból és milyen mennyiségben készültek tárgyak. Teljes készletet gyártottak megrendelésre, vagy csak kiállítási mintadarabokat? Tényszerű, hogy az 1913-ban készült tányérok éppúgy fehér hollónak számítanak, mint a korábbi széria, gyűjtői értékük teljesen azonos.

Rippl-Rónai formavilága maradandó nyomott hagyott a gyár életében, de az Andrásy készlet dekorjai szinte vízhang nélkül maradtak. Alig-alig találunk olyan dekorterveket a Zsolnay gyár későbbi működése során, amelyek kapcsolatba hozhatók az Andrásy tányérokkal. Rippl-Rónai József merészsége és modernitása túllépett a Zsolnay gyár sztenderdjein, a korabeli magyar közízlésen és egyedülálló sziget maradt a magyar iparművészet történetében.